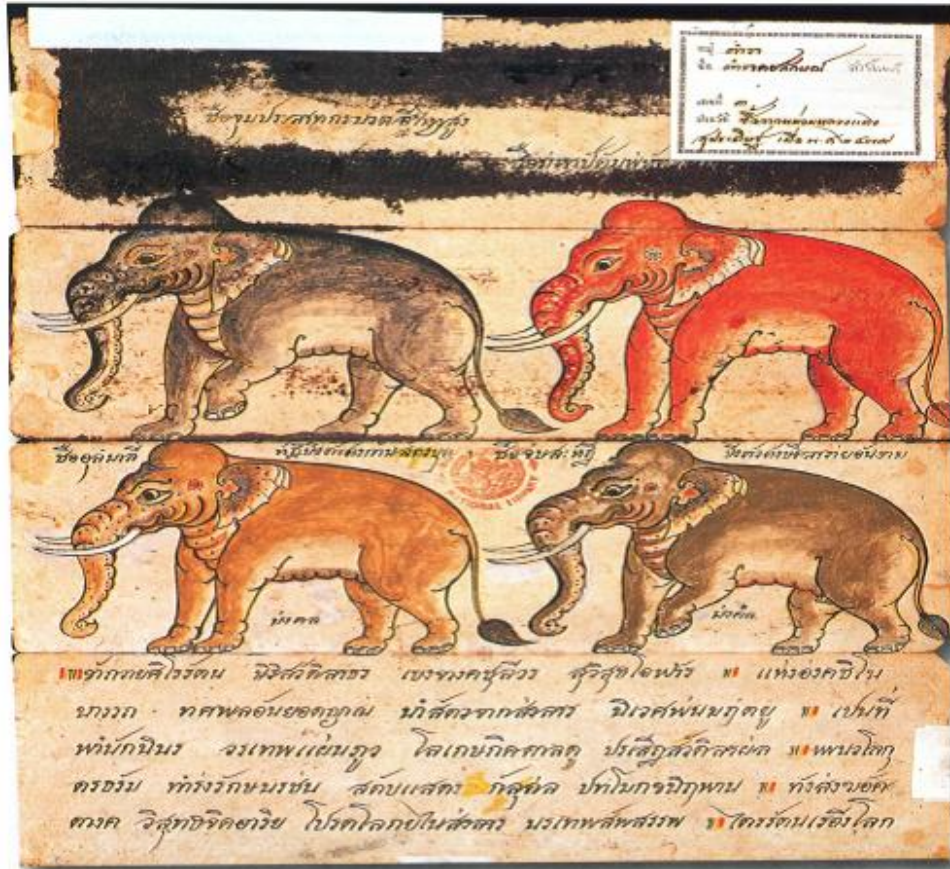

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ภาพข้างจากเอกสารโบราณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

หน้าต้นที่ ๑ - ๔

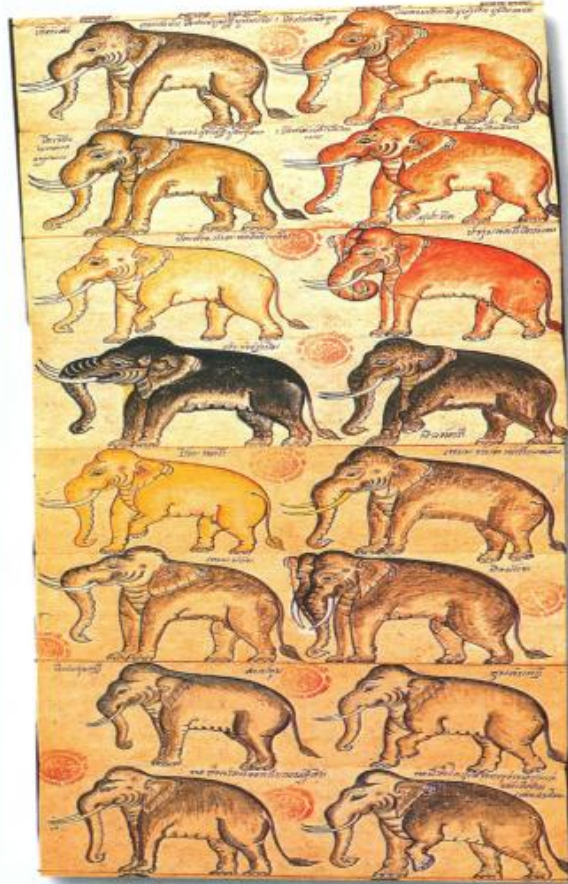
ภาพที่ 1 ภาพต้นฉบับตำราคชลักษณ์ จากพระสมุดตำราแผนคชลักษณ์

ที่มา: พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ (2546, หน้า43)

คชลักษณ์ หมายถึง น. รูปพรรณสัณฐานของช้างต่าง ๆ ซึ่งดีและชั่ว

ถ้าได้ไว้จะให้คุณหรือโทษแก่เจ้าของ.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2554, หน้า 223)

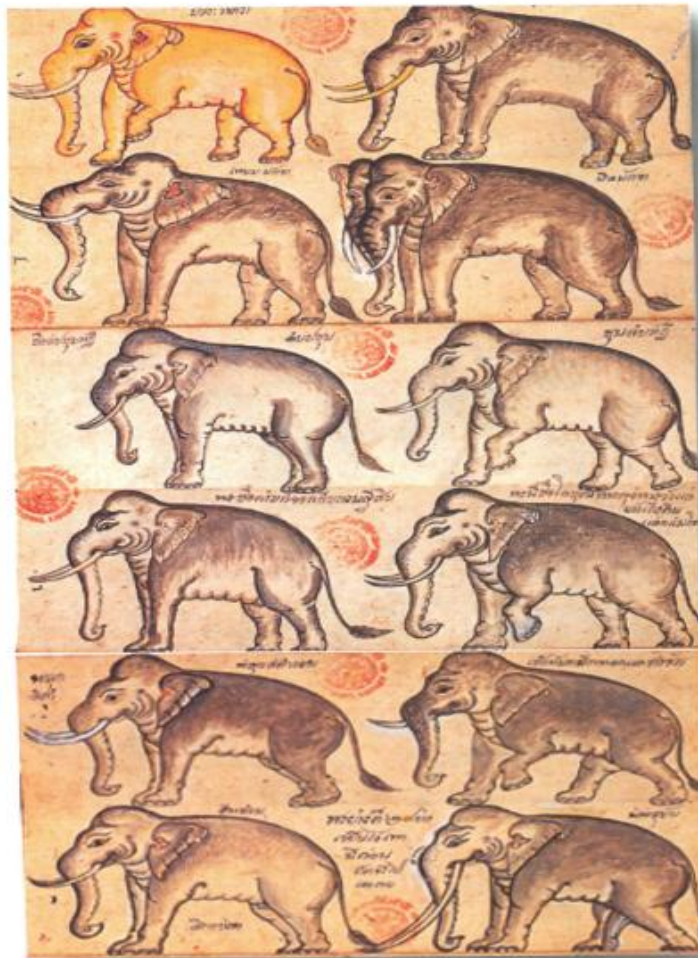
ภาพช้างคู่ลักษณะหน้าตั้น ที่ ๒๓ - ๒๘

ภาพ

ภาพที่ 2 ภาพช้างคู่ลักษณะ จากพระสมุดตำราแผนคชลักษณ์

ที่มา: พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ (2546, หน้า 37)

๓๘ พระสมุทตำราแผนคชลักษณ์

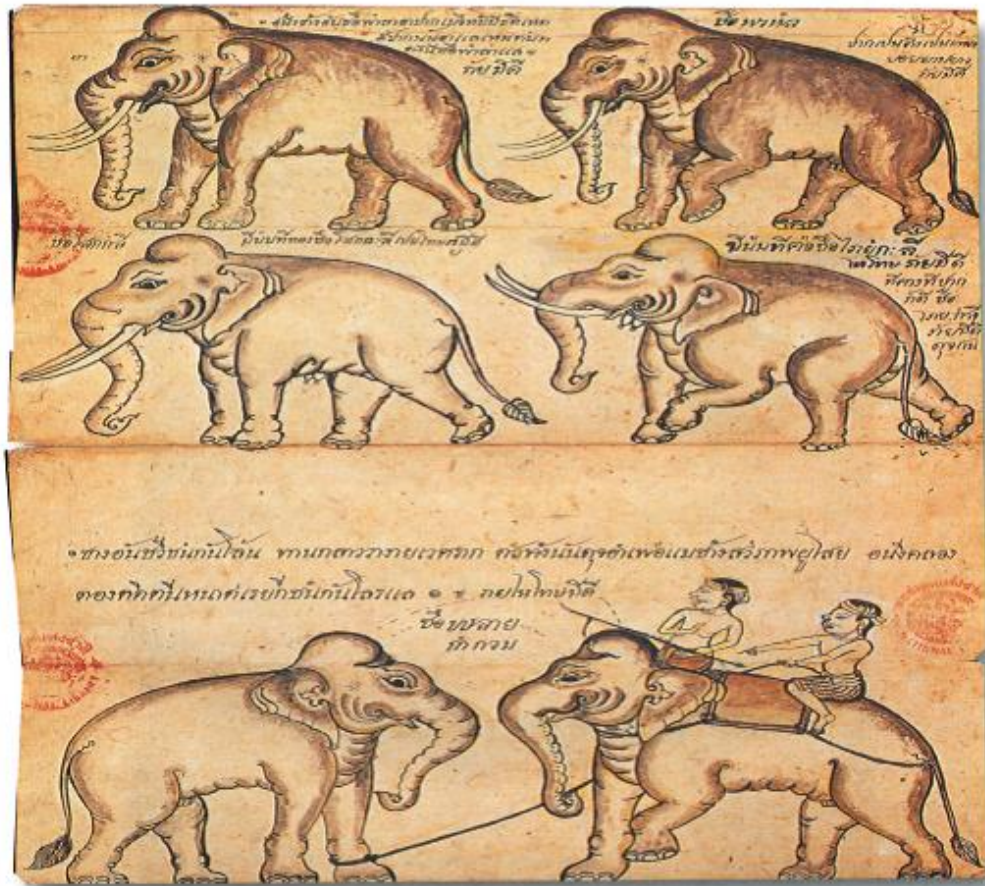

ภาพช้างสกุลลักษณะหน้าตั้น ที่ ๒๙ - ๓๘

๒

ภาพที่ 3 ภาพช้างสกุลลักษณะ จากพระสมุทตำราแผนคชลักษณ์
ที่มา: พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ (2546, หน้า 38)

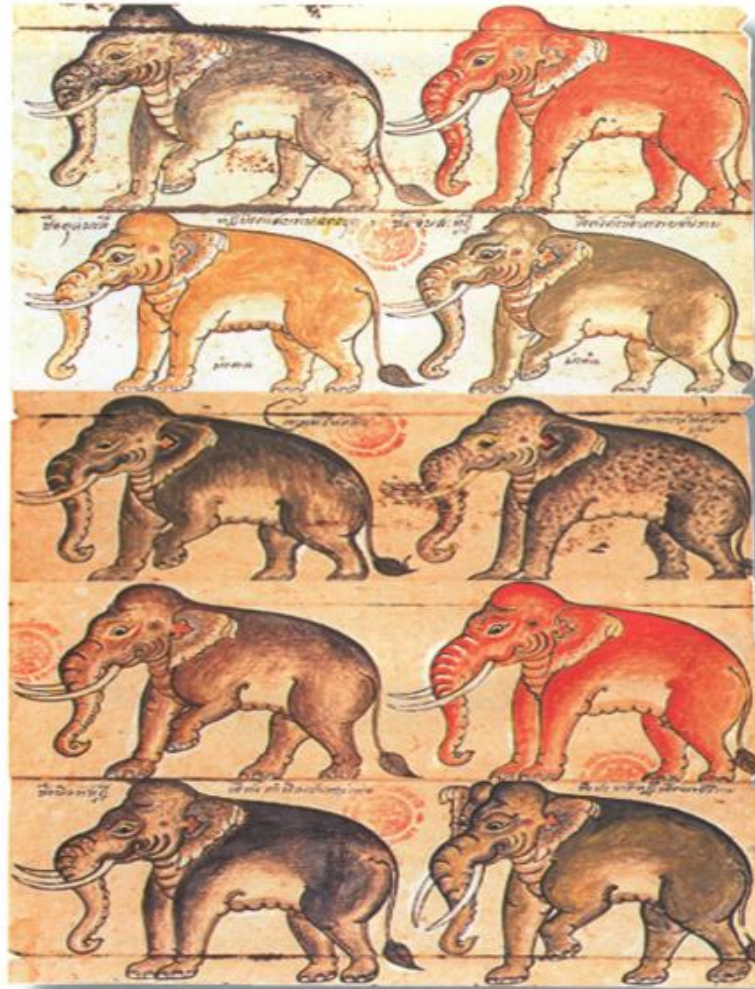
๔๐ พระสมุทตำราแผนคชลักษณ์

ภาพช้างทูลักษณ์หน้าต้น ที่ ๔๐ - ๔๑

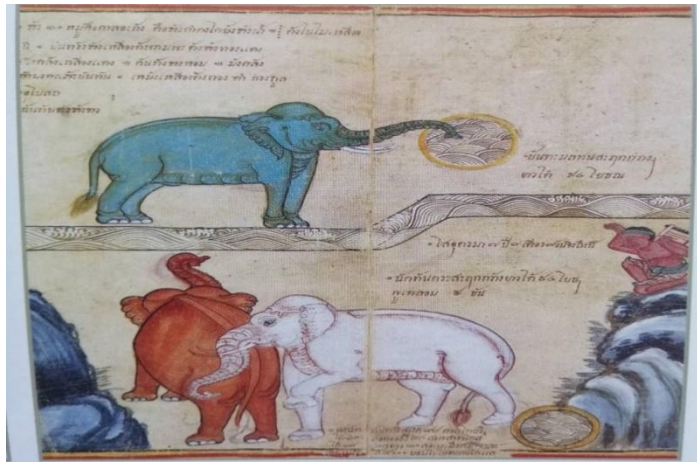
๒

ภาพที่ 4 ภาพช้างคชลักษณ์ จากพระสมุทตำราแผนคชลักษณ์
ที่มา: พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ (2546, หน้า 40)

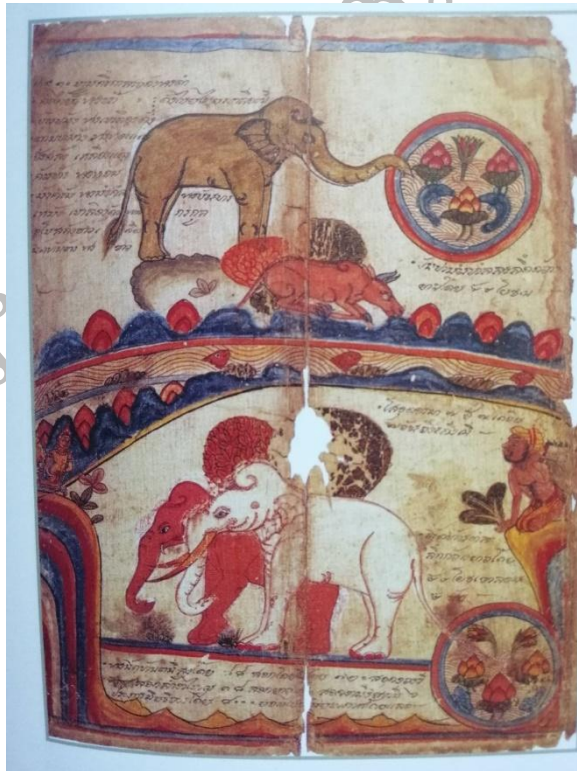

ภาพช้างทูลักษณะหน้าดิน ที่ ๔๕ - ๕๒

ภาพที่ 5 ภาพช้างทูลักษณะ จากพระสมุดตำราแผนกชลักษณะ
 ที่มา: ทิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ (2546, หน้า 41)

ภาพที่ 6 สมุดภาพไตรภูมิ สมัยกรุงศรีอยุธยา เลขที่ 6
ที่มา: อมรา ศรีสุชาติ (2550,133)

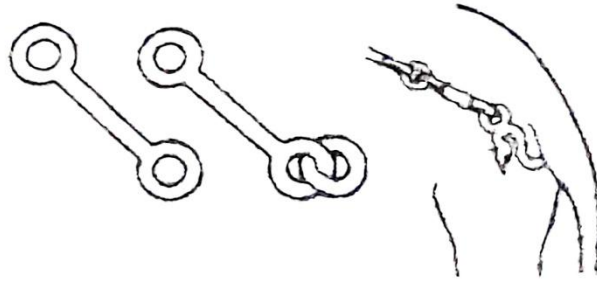

ภาพที่ 7 สมุดภาพไตรภูมิ สมัยกรุงธนบุรี เลขที่ 10/ก แสดงภาพข้างตระกูลต่าง ๆ
ที่มา: อมรา ศรีสุชาติ (2550, หน้า 133)

ภาคผนวก ข
ภาพเครื่องใช้เกี่ยวกับช่าง

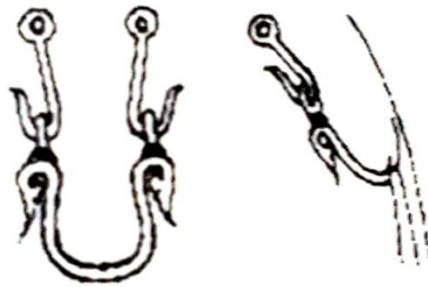
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

กระวิน

ภาพที่ 8 กระวิน (น. ห่วงที่เกี่ยวกันสำหรับโยงสับค้ำข้าง)

ที่มา: พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2554, หน้า 56)

ระวียง ๒

ภาพที่ 9 ระวียง (น. เครื่องคล้องโคนทางช้าง ทำด้วยโลหะรูปโค้ง ปลายทั้ง 2 ข้างงอเป็นขอ

และติดห่วงไว้สำหรับคล้องกระวินต่อกับปลายสายสำออง)

ที่มา: พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2554, หน้า 982)

ภาพที่ 10 ช้างสลักไม้บุเงิน มีสัปคับเงิน พระพุทธรูปเงินและฉัตรเงินบนหลังช้าง
ศิลปะล้านนา พ.ศ.2467 จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญชัย ลำพูน
ที่มา: อมรา ศรีสุชาติ (2550, หน้า 142)

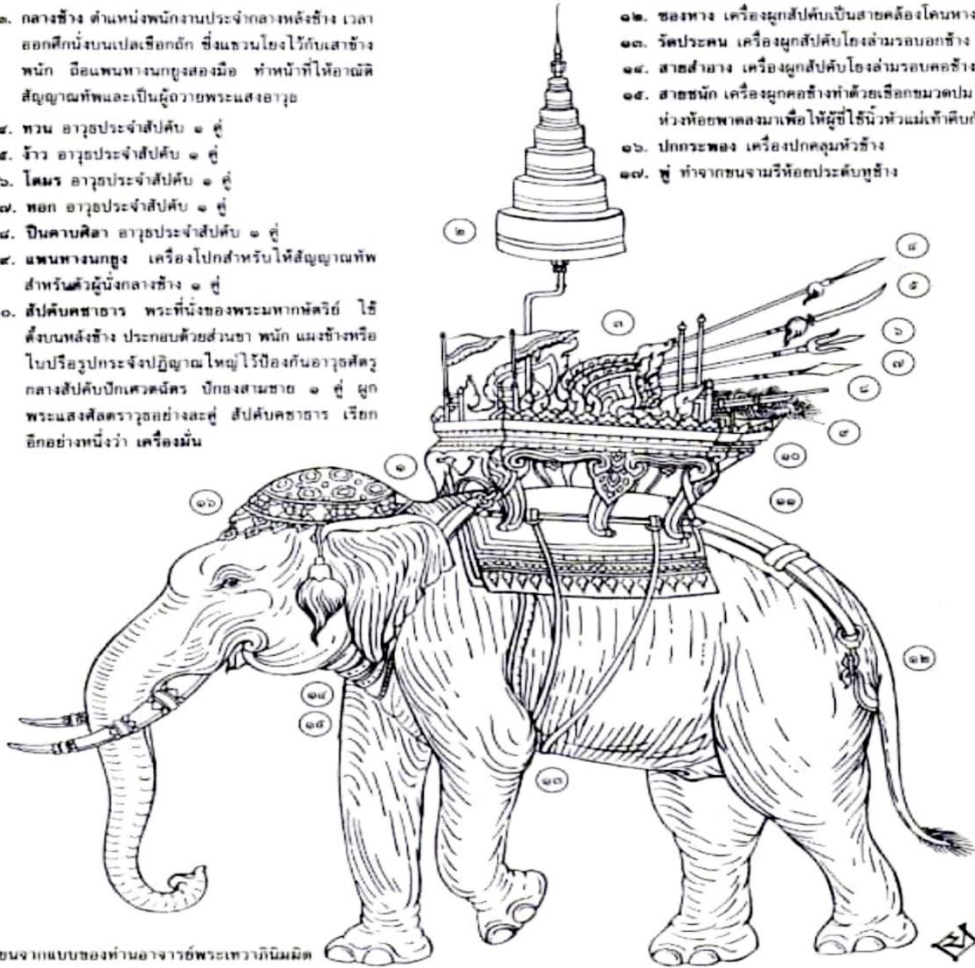
สัปคับ น. ที่สำหรับนั่งผูกติดบนหลังช้าง, แหียงช้าง.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2554, หน้า 1208)

คชาธาร

- ๑. พระมหากษัตริย์ ประทับบนคอช้างเวลาทำพุทธพิธี
- ๒. เศวตฉัตร เครื่องสูง ลักษณะเป็นร่มซ้อนขึ้นไป ๗ ชั้น มีระบวยี่วทอง ๑ ชั้น ห้อยดอกจำปา ใช้ปักกลางสัปคับ
- ๓. กลางช้าง ตำแหน่งพนักงานประจำกลางหลังช้าง เวลาออกศึกนั่งบนเปลเชือกอีก ซึ่งแขวนโยงไว้กับเสาช้างหนัก มือพนหางนกยูงสองมือ ทำหน้าที่ให้อาณัติสัญญาณทัพและเป็นผู้อยู่ถวายพระแสงอาวุธ
- ๔. ทวน อาวุธประจำสัปคับ ๑ คู่
- ๕. รั้ว อาวุธประจำสัปคับ ๑ คู่
- ๖. โดม อาวุธประจำสัปคับ ๑ คู่
- ๗. ทอก อาวุธประจำสัปคับ ๑ คู่
- ๘. ปืนคาบศิลา อาวุธประจำสัปคับ ๑ คู่
- ๙. แพนหางนกยูง เครื่องไปสำหรับให้อาณัติสัญญาณทัพสำหรับตัวผู้บังคับกลางช้าง ๑ คู่
- ๑๐. สัปคับคชาธาร พระที่นั่งของพระมหากษัตริย์ ใช้ตั้งบนหลังช้าง ประกอบด้วยส่วนขา พนัก แผงข้างหรือใบปรีรูปกระจ่างปฏิญาณใหญ่ไว้ป้องกันอาวุธศัตวกลางสัปคับปักเศวตฉัตร ปักธงสามชาย ๑ คู่ ผูกพระแสงศัตราวุธอย่างละคู่ สัปคับคชาธาร เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เครื่องมัน

- ๑๑. ท้ายช้าง ตำแหน่งพนักงานประจำท้ายหลังช้าง มีที่นั่งและสายผูกเอวกันคก ทำหน้าที่ระวังและปักกันด้านหลัง มือถือขอตำมขาวที่เรียกว่า ขอกราบ สำหรับเกี่ยวดึงหูช้างเพื่อบังคับให้เลี้ยว และมีค้อนสำหรับเหยียดสะโพกช้างเพื่อเร่งให้ช้างวิ่ง
- ๑๒. ซองหาง เครื่องผูกสัปคับเป็นสายคล้องโคนหางช้าง
- ๑๓. รัตประคน เครื่องผูกสัปคับโยงล้อมรอบอกช้าง
- ๑๔. สายสำวาง เครื่องผูกสัปคับโยงล้อมรอบคอช้าง
- ๑๕. สายชนิก เครื่องผูกคอช้างทำด้วยเชือกขมวดปม หรือห่วงห้อยพาดลงมาเพื่อให้ผู้ขี่ใช้นิ้วหัวแม่มือกับค้อนคก
- ๑๖. ปักกระพอง เครื่องปักคลุมหัวช้าง
- ๑๗. ฐู ทำจากขนจามรีห้อยประดับหูช้าง

เขียนจากแบบของท่านอาจารย์พระเทพวชิรมิตร

ภาพที่ 11 คชาธาร

ที่มา: มูลนิธิอนุรักษ์โบราณสถานในพระราชวังเดิม (2564)

จาก https://web.facebook.com/wangdermpalace/?_rdc=1&_rdr

คชาธาร หมายถึง น. ช้างทรง, ช้างพระที่นั่ง. (ป.คช+อาธาร).

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2554, หน้า 223)

ภาคผนวก ค

ภาพประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับช้าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ภาพที่ 12 ภาพศาลปะกำ ที่หมู่บ้านช้าง ออยุธยา

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 13 ภาพช้างที่ใช้ในการสงคราม (ภาพจากการแสดง แสง สี เสียง)

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาคผนวก ง

ภาพข้างในความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ภาพที่ 14 ช้างป่าลิไลย์ (พระพุทธเจ้าเสด็จอยู่ป่าปาลีโลก มีช้างและลิงคอยอุปฐาก)

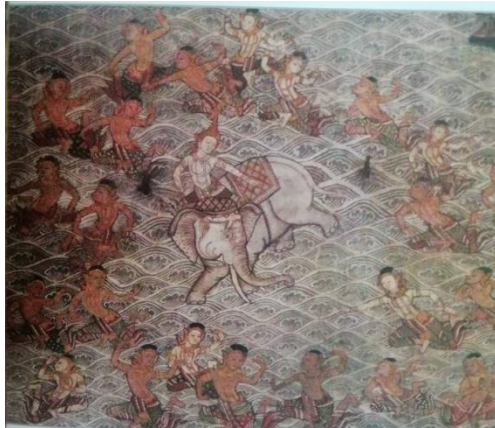
ที่มา: สมุดภาพไตรภูมิ บุราณ ฉบับกรุงธนบุรี (หน้า 108)

ภาพที่ 15 ช้างในพุทธวรรณกรรมและพุทธศิลปกรรม

ที่มา: อมรา ศรีสุชาติ (2550, หน้าปก)

ภาพที่ 16 จิตรกรรมฝาผนังในวิหารวัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพมหานคร

ที่มา: อมรา ศรีสุชาติ (2550, หน้า 135)

ภาพที่ 17 พระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ

ที่มา: พิพิธภัณฑสถานช้างเอราวัณ (จาก <https://www.erawanmuseum.com/history/>)

(เอราวัณ น. ช้าง 33 เศียรเป็นพาหนะของพระอินทร์ (ป. เอรಾವณ; ส. ไอราวณ).

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2554, หน้า 1434)

ภาคผนวก ง

ภาพข้างในความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ภาพที่ 18 บทบาทช้างในปัจจุบัน (แสดงโชว์ให้นักท่องเที่ยวชม)

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 19 บทบาทช้างในปัจจุบัน (แสดงโชว์ให้นักท่องเที่ยวชม)

ที่มา: ผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย)   ดร.วิชุดา พรายยงค์

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ)   Dr.Vichuda Prayyong

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

สถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ประวัติการศึกษา

ระดับการศึกษา	วุฒิการศึกษา	สาขาวิชา/ วิชาเอก	สถาบันการศึกษา ปีที่สำเร็จการศึกษา
ปริญญาตรี	ครุศาสตรบัณฑิต	สาขาภาษาไทย	มหาวิทยาลัยราชภัฏ สวนสุนันทา
ปริญญาโท	การศึกษา มหาบัณฑิต	สาขาการสอน ภาษาไทย	มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
ปริญญาเอก	ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต	สาขาวิชา ภาษาไทย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการทำงาน

1. ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (๒ วาระ)
2. ผู้ช่วยคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
3. กรรมการประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
4. บรรณาธิการบริหาร วารสารมนุษยและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (ฉบับที่1)
5. กรรมการสภาคณาจารย์และข้าราชการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
6. ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

งานวิจัยที่ดำเนินการเสร็จแล้ว

1. การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการเขียนสะกดคำ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
2. พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี: วัฒนธรรมนานาชาติ

ผลงานอื่น/ความเชี่ยวชาญ

1. ประกาศนียบัตรผู้ประกาศในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ระดับสูง
2. สอบได้บัตรผู้ประกาศในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์
3. วิทยากรด้านภาษาและวัฒนธรรม
4. ผู้ทรงคุณวุฒิ/กรรมการ การแข่งขันทักษะทางภาษาไทยระดับชาติ
5. ผู้จัดโครงการอบรม/ประกวดการอ่านทำนองเสนาะ “เสนาะกรรมประชันวรรณวังนราชภัฏธนบุรี” ต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 ถึงปัจจุบัน

6. ผู้บรรยาย สารคดีเทิดพระเกียรติ ชุด พลังราชภัฏสู่การพัฒนาท้องถิ่น ตอนที่ 5 ชุมสมุทรจีน
แผ่นดินสุดท้ายแห่งปลายแม่น้ำเจ้าพระยา
7. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมอนุรักษ์ภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยอื่น ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี